VIITORUL MEMORIEI

VIITORUL MEMORIEI
/ THE FUTURE OF MEMORY

27 IUNIE - 10 IULIE, 2017
IAȘI

„Urmele erau încă acolo. Dar timpul le va şterge încet şi nu va mai rămâne nimic” *– Edgar Hilsenrath*

Un val de extremism de dreapta, xenofobie, naţionalism, rasism şi antisemitism inundă din nou ceea ce credeam că sunt societăţi deschise şi democratice, încolţindu-ne pe noi toţi şi toate, saturând interacţiunile sociale cu frică şi ură faţă de „celălalt” – inamic invizibil şi adesea imaginar, care se schimbă odată cu interesele politice dominante. De generaţii întregi, metodele utilizate pentru a elimina „istorii incomode” din versiunea oficială a istoriei au inclus marginalizarea şi ştergerea totală a urmelor lăsate de populaţii care perturbă mitologia dominantă a constructelor identitare naţionale.

Una dintre cele mai puternice exemplificări ale acestei metode de eliminare se regăseşte în urmările Holocaustului în Europa de Est. În proiectul nostru, ne concentrăm atenţia asupra regiunii României şi fostelor Basarabia şi Bucovina: peste 500 000 de evrei şi romi au fost exterminaţi în această zona geografică în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Cu toate acestea, în locul comemorărilor ca formă de transmitere către generaţiile viitoare şi ca gest de respect pentru memoria persoanelor masacrate, uitarea istorică şi politică îngroapă în continuare urmele impactului uriaş a ceea ce a fost cândva o co-prezenţă culturală înfloritoare. Oraşe întregi, cartiere, cimitire şoptesc despre absenţa locuitorilor din acele vremuri…

Pentru a contracara această tendinţă de ştergere şi îngropare şi pentru a pune în discuţie mecanismele uitării care încă funcţionează în aceste părti, am iniţiat proiectul Viitorul Memoriei – o platformă transnaţională şi interdisciplinară dedicată memoriei Holocaustului, incluzând evenimente şi expoziţii organizate în oraşe unde au avut loc pogromuri sau deportări. O arhivă centralizată a tuturor materialelor produse în aceste expoziţii şi evenimente, precum şi în proiecte viitoare, va fi organizată sub forma unui website cuprinzător, care va include şi conţinut generat de utilizatori.

Misiunea acestui proiect este de a face cunoscut publicului trecutul ţărilor şi oraşelor implicate, reactivând memorii prin intermediul artei contemporane și media, legând trecutul de prezent, documentând mărturiile ultimelor supravieţuitoare şi ultimilor supravieţuitori, personalizând istoria prin istorii orale, creând legături între oameni și deschizând spațiile publice spre dezbatere și înțelegere reciprocă. Proiectul funcționează, de asemenea, ca model pentru dezvoltarea unei conştiinţe mai profunde prin acțiune, unde instituţiile şi organizaţiile partenere locale își asumă responsabilitatea de a lucra cu/despre trecutul orașului lor, opunându-se astfel creșterii naționalismului, antisemitismului și urii etnice, conectându-se în același timp între ele prin preocupări comune.

În romanul „1984”, George Orwell scria: „cine deţine controlul asupra trecutului, deţine controlul asupra viitorului”. Ne propunem să deconstruim orice discurs excluziv care încearcă să ne controleze trecutul. Ne propunem să dezvăluim pluralitatea istoriilor care alcătuiesc trecutul, să transmitem aceste experienţe personale către generaţiile viitoare, să învăţăm împreună din ele şi să le folosim pentru a contura un viitor mai bun. Astfel, Viitorul Memoriei devine o luptă împotriva uitării şi un depozit public de amintire.

Platforma Viitorul Memoriei a fost lansată în Bucureşti, în luna ianuarie 2017, perioadă care a coincis cu comemorarea pogromului de la Bucureşti din 1941. Expoziţiile următoare au avut loc în Oradea şi Cluj la finalul lunii mai, iar acum urmează Iaşi la finalul lunii iunie şi Chişinău la final de iulie.

Text de Olga Stefan,
Curator şi iniţiatoare a proiectului

27 IUNIE - 10 IULIE, 2017
INSTITUTUL FRANCEZ, IAŞI,
BULEVARDUL CAROL I, NR. 26
ORELE DE DESCHIDERE:
LUNI - VINERI, 9:00 LA 21:00

VERNISAJ: 27 IUNIE, 18:00

Recital de pian - Sonata nr. 2 de Anatol Vieru, interpretată de Laura Turtă

EXPOZIŢIA „IAŞI, ZILE NEGRE"

Expoziţia conţine o serie de zece desene şi „artist books" cu poeziile lui Benjamin Fondane, create de Samy Briss (n.1930 România, trăieşte în Franţa), o arhivă de cărţi, texte şi material documentar cu mărturii despre perioada războiului şi pogromului de la Iaşi din 27-30 iunie, 1941, unele necunoscute publicului până acum, şi trei filme: „Fragmente dintr-o viaţă", „Iluziile Mele" şi „Daniel Spoerri: Wild Child of Jassy".

- Seria „Iaşi, Zile Negre" a fost începută în 1948 de Samy Briss, în timpul Tribunalelor Poporului Roman când legionarii, susţinătorii regimului antonescian şi alţi criminali de război au fost judecaţi sub noul guvern postbelic condus de Petru Groza. Seria a fost continuată mai târziu, în anii '50, cu lucrări despre pogromul de la Iaşi. Deşi artistul nu a trecut prin pogrom, imaginile terifiante pe care le interpretează artistic i-au fost transmise prin istorii personale de către membrii familiei sau au fost văzute în fotografii circulate în primii ani de după război – fotografii care apoi, începând cu regimul lui Gheorghiu-Dej, au fost cenzurate. Această serie a fost arătată publicului în întregime pentru prima oară în cadrul expoziţiei „Fragmente dintr-o viaţa" de la Iaşi din 2016 şi de la Zurich din 2017.

- Filmul „Iluziile Mele", 2017 - română

Poveştile personale ale rezidenţilor căminului Moses Rosen ne poartă prin zonele şi spaţiile din cartierul evreiesc al Bucureştiului, prin locurile unde au avut loc episoadele de violenţă antisemită în timpul pogromului din 1941, pe la casele unde au trăit povestitorii/toarele filmului şi la clădiri importante pentru viaţa comunităţii evreieşti. Aflăm despre condiţiile în care trăiau evreii din Bucureşti în timpul războiului, despre

Samy Briss, Iași, ZIle Negre

impactul legilor rasiale asupra situaţiei şi vieţii lor de zi cu zi, și identitatea evreiască de după război.

Concept Olga Stefan în colaborare cu Vârsta4 şi Ileana Gabriela Szasz
Montaj Ileana Gabriela Szasz
Imagine Romulus Balasz şi Miklos Klaus Rozsa
Interviuri David Schwartz şi Olga Stefan

- Video „Fragmente dintr-o viaţă", 2016 - română, subtitrare engleză

Combină discuţii familiale intime dintre Olga Ştefan şi bunica sa, Sorana Ursu (care are acum 92 de ani), cu materiale video, fotografii şi alte imagini din trecut sau din prezent, realizând un amestec de amintiri şi impresii care ilustrează şi contrazic deopotrivă faptele istorice.
Cu ajutorul mărturiilor personale ale Soranei Ursu, al carei tată a fost ucis în pogromul de la Iaşi, şi ale altor membri ai familiei, ce locuiesc acum în Israel şi în Statele Unite, fragmentele biografice sunt adunate într-o încercare disperată de a construi o naraţiune coerentă a vieţii, recunoscând prezentarea unei imagini incomplete a realităţii, maleabilitatea memoriei şi tragedia uitării, un element inerent al supravieţuirii. Povestea urmăreşte viaţa Soranei Ursu în anii războiului, evoluţia sa către comunism şi în cele din urmă deziluzia sa, în timp ce explorează probleme legate de identitate, migraţie, dez-locuire şi apartenenţă.

Concept si productie Olga Stefan
Imagine film si fotografie Miklós Klaus Rózsa
Montaj Gabi Basalaci

- Film „Daniel Spoerri: Copilul sălbatic al Iaşului”, 2016 - engleză şi franceză cu subtitrare în engleză

Filmul îl înfăţişează pe artist încercând să-şi amintească călătoria sa din 2010 în România în căutarea urmelor tatălui său şi dezamăgirea faţă de ţara pe care a găsit-o. Daniel discută de asemenea chestiuni existenţiale precum viaţa şi moartea, apartenenţa şi lipsa unui „acasă”, precum şi despre rolul jucat de artă atunci când nimic nu are sens sau în faţa neantului.

Concept şi interviu Olga Stefan
Imagine Adi Bulboacă

- Anatol Vieru (n. 8 iunie 1926, Iaşi - d. 8 octombrie 1998, Bucureşti)

A fost un compozitor român de origine evreiască, pedagog şi teoretician al muzicii româneşti clasice a secolului al XX-lea. Printre numeroasele lui compoziţii, două simfonii sunt dedicate Holocaustului, „Memorial” şi „Oda Tăcerii” care reflectă experienţele lui personale în timpul pogromului de la Iaşi. Mărturia fratelui său, filozoful Sorin Vieru, despre aceste momente şi experienţe este de asemenea inclusă în arhiva din expoziţie.

Criticul Stephen Greenbank a scris despre aceste două simfonii:
„Oda Tăcerii, Simfonia nr. 1, Op. 47 este profund tulburată şi se deschide cu o coardă care zguduie pământul. Lucrarea reflectă evenimentele tragice din copilăria lui Vieru, când el şi membrii familiei sale au supravieţuit masacrului populaţiei evreieşti din Iaşi, în vara anului 1941; aproximativ 13.000 de persoane au pierit atunci. Suferinţa şi frica conduc direcţia muzicală, în timp ce compozitorul se luptă pentru a face sens din aceste evenimente de groază. [...]
Memorial, Op. 118 a fost compusă în anul 1990 și a avut premiera în Israel în 1991. Dedicată victimelor Holocaustului, vocea de tenor care stă la baza compoziţie vorbeşte despre pustiire şi alienare”. [traducere din limba engleză]

Ioana-Laura Turtă (n. Botoșani, 1987) va interpreta la pian Sonata nr. 2.

Absolventă a studiilor de licență și de masterat în cadrul Universității Naționale de Arte „George Enescu”, Iași, la secția de Interpretare Muzicală pe specializarea pian. În prezent doctorandă și Asistentă Universitară în cadrul aceleiași universități, cu o temă de cercetare axată pe lucrările pentru două piane din secolul al XX-lea. În perioada 2010-2015, a susținut recitaluri în diverse locații din Iași, și a fost maestru-corepetitor al Operei Naționale Române Iași.

Still din documentarul „Iluziile Mele”, 2017

Still din conversație pe skype cu Sorana Ursu, Fragments of a Life, 2016

Still din Daniel Spoerri: Copilul sălbatic al Iaşului, 2016

28 IUNIE, TEATRU FIX, STR. CUZA VODĂ NR. 10 – JOC PERFORMATIV ŞI PROIECŢII DE FILM

- 17:00 - 18:00, DIN APROAPE ÎN APROAPE – JOCUL ISTORIILOR SIMILARE

Ioana Florea și Katia Pascariu vă propun un joc în care realitatea se intersectează cu imaginația, un joc despre memorie și uitare, un joc performativ al memoriei colective.

Cât de ușor ne e să distingem între trecut, prezent și viitor? Cât de multe dintre istoriile laşiului le cunoaștem? Câte poveşti de migraţie știm? Cât de multe diferențe și asemănări sunt între „noi" şi „ceilalţi"? **Din aproape în aproape este** un joc de tip „boardgame" și se poate juca în 5-12 persoane, inspirat din jocul „Dixit" și creat special pentru a stimula comunicarea deschisă şi împărtăşirea de poveşti şi sentimente. Din aproape în aproape toată lumea câştigă!

**** Vă invităm să vă înscrieţi până pe 26 iunie ora 20.00, printr-un email la adresa* ***thefutureofmemory@gmail.com***
sau un telefon la numărul ***0728 072 362****, menţionând numele vostru şi ziua în care vreţi să participaţi – miercuri 28 iunie sau joi 29 iunie.*
Vă aşteptăm în cele 2 zile pe teresa Teatrului Fix, la ora 16.50, pentru a începe jocul împreună la ora 17.00 fix.

- 18:00 – 21:00 - PROIECŢII DE FILME

Natan, de Paul Duane/David Cairns (Marea Britanie, 2013), 66 min, documentar, în engleză
ÎN PREMIERĂ ÎN ROMÂNIA

Bernard Natan, originar din Iaşi, ar putea fi descris ca unul dintre părinţii cinematografiei franceze. Cum a ajuns să fie uitat complet, mai ales în Franţa? Cum se face că atât de puţină atenţie a fost acordată carierei acestui pionier şi interpret al începuturilor porno gay şi BDSM? De ce a fost numele de Bernard Natan şters din istoria cinematografiei, în ciuda faptului că el a dominat industria de film francez pentru mare parte din anii '20 şi '30? David Cairnes şi Paul Duane au excavat o poveste extraordinară, care îşi propune să rescrie istoria cinematografiei europene.

Valea Plângerii, de Mihai Andrei Leaha, Andrei Crişan, Iulia Hossu (România, 2013), 56 min, documentar, în română şi ucraineană cu subtitrări în engleză

Între anii 1942 şi 1944, 25 000 de romi au fost deportaţi de regimul Antonescu în Transnistria. Jumătate dintre ei au murit la scurt timp, de foame, de frig, boli, execuţii etc. După 70 de ani, cei puţini care au supravieţuit şi care pe atunci erau copii îşi reamintesc şi povestesc cu emoţie evenimentele teribile de atunci. Interviurile cu membrii comunităţii ucrainiene din Transnistria completează poveştile supravieţuitorilor romi şi transformă un spaţiu astăzi aparent banal într-unul antropologic şi al memoriei.

Jeno Janovics, Un Pathe Maghiar, de Bálint Zágoni (Romania/Ungaria, 2011), 62 min, documentar, în maghiară cu subtitrări în română

Un documentar despre Jenő Janovics, unul dintre cei mai cunoscuţi cineaşti maghiari de la începutul secolului XX. În anul 1913 şi-a deschis propriul studio de film şi, fiind unul dintre primii în domeniu care au adus pe ecran opere literare, a devenit în scurt timp faimos, bogat şi unul dintre cei mai invidiaţi cetăţeni ai oraşului Cluj. După primul război mondial, grație averii și influenţei sale, investește sume imense pentru salvarea companiei sale cinematografice – investiții uriaşe pentru acea vreme și pentru zilele noastre.

Still din documentarul Jeno Janovics, Un Pathe Maghiar, de Bálint Zágoni (România/Ungaria, 2011)

Still, Valea Plângerii, Mihai Andrei Leaha, România, 2013

Still, Natan de Paul Duane/David Cairns, Anglia, 2013

Still, Fiul lui Saul, Laszlo Nemes, Ungaria, 2015

Still, Inimi Cicatrizate, Radu Jude, Romania, 2016

29 IUNIE, TEATRU FIX, STR. CUZA VODĂ NR. 10 — JOC PERFORMATIV ŞI PROIECŢII DE FILM

- 17:00 - 18:00 – DIN APROAPE ÎN APROAPE – JOCUL ISTORIILOR SIMILARE

**** Vă invităm să vă înscrieţi până pe 26 iunie ora 20.00, printr-un email la adresa* ***thefutureofmemory@gmail.com***
sau un telefon la numărul ***0728 072 362****, menţionând numele vostru şi ziua în care vreţi să participaţi – miercuri 28 iunie sau joi 29 iunie.*
Vă aşteptăm în cele 2 zile pe teresa Teatrului Fix, la ora 16.50, pentru a începe jocul împreună la ora 17.00 fix.

- 18:00 – 22:00 – PROIECŢII DE FILME

Fiul lui Saul, de Laszlo Nemes (Ungaria, 2015), 107min, dramă, în maghiară cu subtitrări în română

Octombrie 1944, Auschwitz-Birkenau. Saul Auslander este un membru maghiar al Sonderkommando, grupul de deţinuţi evrei izolaţi de restul lagărului şi forţaţi să-i ajute pe nazişti la buna funcţionare a maşinăriei de exterminare în masă. În timp ce lucrează la unul din crematorii, Saul descoperă trupul unui băiat şi e convins că acesta e fiul său. În timp ce alţi deţinuţi pregătesc o evadare, Saul îşi asumă o sarcină imposibilă: să salveze trupul de flăcări, să găsească un rabin care să-i recite rugăciunea de înmormântare şi să-i ofere băiatului funeraliile cuvenite.

Inimi Cicatrizate, de Radu Jude (România, 2016), 141min, dramă, în română

Inimi cicatrizate este o adaptare liberă a textelor literare autobiografice ale scriitorului român Max Blecher și în special a romanului omonim. Regizorul spune despre proiectul său care tratează tema condiției umane: „Sper că acest film va oferi descrierea amănunțită a unei experiențe umane limită, la care să ne raportăm cu duioșie, cu teamă și cu respect”.

30 IUNIE, INSTITUTUL FRANCEZ, BULEVARDUL CAROL I, NR. 26 - PROIECŢII DE FILME, 18:00 – 21:00

Das Kind, de Yonathan Levy (Franța, 2010), 93 min, documentar, în română, franceză, și germană, cu subtitrare în română

ÎN PREMIERĂ ÎN ROMÂNIA ÎN FORMA SA COMPLETĂ ȘI ORIGINALĂ

Irma Miko are 95 de ani, s-a născut în România, în anul 1914. Evreică, comunistă și activistă politic de la vârsta de 14 ani, Irma s-a alăturat rezistenţei franceze în Paris în 1941. Misiunea ei neînchipuit de periculoasă a fost să aducă soldaţi germani de ocupaţie în rezistenţă. O poveste despre o lume în fugă şi un portret al unei femei extraordinare şi curajoase. Filmul a câştigat premiul pentru Cel Mai Bun Film la Festivalul European de Film Independent, Paris.

Still din documentarul Das Kind, de Yonathan Levy (Franța, 2010)

Transnistria: The Hell, de Zoltan Terner (Israel, 1996), 41 min, documentar, în ivrit cu subtitrare in engleză

ÎN PREMIERĂ ÎN ROMÂNIA

Autorii Aharon Appelfeld, Shmuel Ben-Tzion şi Sonia Palti, artistul Beno Friedel şi alţi supravieţuitori descriu soarta evreilor români deportaţi în Transnistria (zonă din Ucraina ce se învecinează cu România) în perioada 1941-1944. Spre deosebire de Auschwitz, evreii din Transnistria au fost ucişi prin înfometare, execuţii, boli, condiţiile de viaţă sub-umane şi alte metode similare.

Still, The Hell, Zoltan Terner, Israel, 1996

Still, The Hell, Zoltan Terner, Israel, 1996

Mamaliga Blues, de Cassio Tolpolar, (Brazilia, 2014), 56 min, documentar, în engleză

ÎN PREMIERĂ ÎN ROMÂNIA

În 1931, Abram Tolpolar şi soţia lui, Rachel, au emigrat din Basarabia în sudul Braziliei. Şaptezeci şi şapte de ani mai târziu, copilul lor, Mauro Tolpolar, a făcut călătoria înapoi. Însoţit de cei doi copii ai săi, care nu au avut şansa să-şi întâlnească bunicii paterni, Mauro a vizitat locul de naştere al părinţilor săi şi, de asemenea, a găsit răspunsuri despre un trecut necunoscut. Având doar o fotografie rămasă, membrii familiei Tolpolar au trecut cu maşina prin sate vechi, au intrat în tufişurile cimitirelor abandonate şi au întâlnit localnici, în căutarea a ceea ce s-a întâmplat cu rudele lor, care au dispărut în timpul Holocaustului.

THE FUTURE OF MEMORY

Echipa Viitorul Memoriei:

Curator și inițiatoare:
Olga Stefan

Organizator:
Asociația Quantic

Echipa de implementare:
Ioana Florea și Katia Pascariu

Design:
Andrei Timofte

Parteneri:

Teatru Fix, Institutul Francez Iaşi, Asociaţia Tikvah, Macaz, Cinemateca Romană, Căminul Moses Rosen, CSIER, Teatrul Evreiesc de Stat, Fundaţia Tranzit, Oberliht, Teatrul Spălătoria, Festival de Film Moldox, Kedem, Asociația Culturală MOSKVA, Asociația Culturală ARS NOBILIS, Asociaţia Centrul Multimedia Studio Act, Departamentul de Arte Vizuale al Facultății de Arte/Universitatea din Oradea, Fundația Hedda Sterne, Institutul Goethe Bucureşti şi Centrul Goethe Cluj, Institutul Cultural Român

Proiect co-finanţat de Administrația Fondului Cultural Național

Cele trei filme din expoziție - “Iluzille Mele”, “Fragmente dintr-o Viață”, și “Daniel Spoerri: Copilul Sălbatic al Iașului” - sunt disponibile ca instrumente pedagogice pentru profesori şi persoane interesate să organizeze proiecţii educaţionale, pentru conştientizarea publicului despre trecutul ţării şi oraşului, prin istorii personale ale supravieţuitorilor. Vă invităm să ne contactaţi în acest sens!

Proiectul nu reprezintă în mod necesar poziţia Administraţiei Fondului Cultural Naţional. AFCN nu este responsabilă de conţinutul proiectului sau de modul în care rezultatele proiectului pot fi folosite. Acestea sunt în întregime responsabilitea beneficiarului finanţării.

Intrare liberă la toate evenimentele!

www.thefutureofmemory.ro

Contact:
thefutureofmemory@gmail.com

Itinerant Projects

TEATRU FIX

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului cultural național

ROMANIAN CULTURAL INSTITUTE

INSTITUT FRANÇAIS